

**«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы
медицина колледжі**

ДӘРІС КЕШЕНІ

Мамандық: 09130100 «Мейіргер ісі»
Біліктілік: 5AB09130101 «Мейіргер ісінің қолданбалы бакалавры»
Оқу түрі: күндізгі
Оқытудың нормативтік мерзімі: 1 жыл 6 ай
Циклдар мен пәндер индексі: АП 06
Курс: 1
Семестр: 1
Пән: «Мейіргерлік істегі зерттеулерді жоспарлау және жүргізу принциптері»
Бақылау түрі: д/сынақ
Жалпы еңбек сыйымдылығы сағат/кредиттер КЗ: 48/2

ONTÜSTIK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені	№72/11 () 12 беттің 2 беті	

Кафедра мәжілісінде қаралды және бекітілді.

№ 1 хаттама. «27» 08 2024 ж.

Кафедра меңгерушісі Серикова Б.Д.

ÖNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені		№72/11 () 12 беттің 3 беті

№1 дәріс

1. **Тақырыбы:** Мейіргер ісінде зерттеулерді жоспарлау.
2. **Мақсаты:** Мейіргер ісінде зерттеулерді жоспарлауды үйрету.
3. **Дәріс тезистері:**

- Мейіргер ісіндегі зерттеу.
- Мейіргер ісінде зерттеулерді жоспарлау.

Мейіргер ісінде зерттеулерді жоспарлау. Еліміздегі мейіргерлік іс ұдайы жетілдіруді талап ететін динамикалық үдеріс (процесс). Денсаулық сақтау саласында еңбек ететін. Мейіргерлік қызметкерді басқару, дамыту және тәрбиелеу қазіргі кезде аса өзекті. Денсаулық сақтау жүйесінің құрамдас бөлігі болып табылатын мейіргерлік іс жеткілікті кадрлық ресурс иеленеді. Мейіргерлік зерттеулер - мейіргерлік ісіндегі маңызды мәселелерді шешуге бағытталған мейіргер ісінің кәсіби әдістерін қолдана отырып, жасалатын жүйелі түрдегі зерттеулер жиынтығы. Мейіргерлік зерттеулердің түпкі мақсаты аталмыш саладағы, білімді дамыту мен кеңейту болып саналады. Мейіргерлік зерттеулер медициналық көмек пен науқастардың нәтижелерін жақсарту, науқастарға күтім жасау және дәлелді білім беру үшін қажет. Сонымен қатар, мейіргерлік көшбасшылардың жаңа буыны клиникалық күтімнің өзгеруін дәлелдейтін дәлелдемелер ұсынады деп күтілуде. Сондықтан мейіргерлер практикада ғылыми білімді дамыту және пайдалану Қазақстанда да қажет. Мейіргерлік зерттеулердің сапасы үшін зерттеу тақырыптарының өзектілігі және практикалық мейіргерлік мәселелерге негізделгендігі маңызды. Сондықтан клиникалық практика мен оқу орындарының ынтымақтастығы өте маңызды. Мейіргерлік зерттеулер-бұл пациенттерге көмекті жақсарту немесе проблемалық жағдайларды шешу үшін жаңа ақпарат алуға тырысатын мейіргерлер жүргізетін клиникалық процесі. Кейбір авторлардың пікірінше (P. Buard, P. Morrison, 1990) зерттеулер мейіргерлердің қандай жұмыс атқаратынын түсіну, бағалау және талдау жолындарын білдіреді делінген.

Зерттеудің кезеңдері. Ғылыми зерттеуді жоспарлауда және ұйымдастыруда өзара байланыста болатын негізгі 3 кезең ұсынылады:

- зерттеудің тақырыбын дәлелдеу;
- зерттеудің бағдарламасы;
- зерттеудің тәртібі;
- мейіргер ісіндегі тексеруді жоспарлау.

Ғылыми зерттеу - жүйелі және объективті білім алуға бағытталған ғылыми қызмет түрі.

Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулер - бұл мейіргер ісі үшін маңызды мәселелер бойынша ғылыми негізделген білімді жүйелендірілген іздеу. Ғылыми зерттеулер деңгейлері:

Фундаменталды - шынайылықты практикалық әсерді ескермей тану, таза теориялық.

Қолданбалы - практикада бірден қолданылады.

Кешенді- -теориялық және практикалық бөлімді қамтиды.

Бұл үш деңгей тұтас ғылыми білімді қалыптастыруға көмектеседі және осы деңгейлердің бірі артық емес.

Ғылыми зерттеулер деңгейлері:

Фундаменталды зерттеулер мейіргерлік істің теориялық негіздерін дамытуға бағытталған.

Бұл типтегі зерттеулер клиникалық проблемаларды шешу үшін емес, ғылыми расталған кәсіби білім базасын кеңейту үшін жүргізіледі.

Фундаменталды зерттеулердің нәтижелері тәжірибелік қызметке бірден енгізілмейді, олар мейіргерлік істің теориялық негіздерін дамыту үшін қолданылады. Мұндай зерттеулердің мысалы ұлттық мәдениеттің пациенттің мейіргерлік көмекке және мейіргерлік процесі

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казakhstanская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы		№72/11 ()
Дәріс кешені		12 беттің 4 беті

іске асыруға деген қажеттілігіне әсерін зерттеу болып табылады Қазақстандағы мейіргерлік істің ағымдағы дамуы, алғашқы медициналық-санитарлық көмек деңгейінде мейіргерлердің міндеттерін анықтау, оңалту кезеңіндегі мейіргерлік іс, сондай-ақ пациенттерді өзіне-өзі қызмет көрсетуге қолдау көрсету және оқыту сияқты өзекті бағыттар бар. Олар проблемалық жағдайларды шешу үшін жаңа ақпарат алуға тырысады. Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулер жүргізудің басты мақсаты, әрине, оның дамуы, теориялық және клиникалық сапасын арттыру.

4. **Көрнекі материалдар:** 15-20 слайд.

5. **Әдебиет:** Соңғы бетті қараңыз.

6. **Бақылау сұрақтар (кері байланыс):**

1. Мейіргер ісіндегі зерттеулер туралы түсінік?
2. Мейіргер ісінде зерттеулерді жоспарлауды үйрету?
3. Мейіргер ісіндегі зерттеулердің сипаттамалары?

№2 дәріс

1. **Тақырыбы:** Әдебиетке шолу.

2. **Мақсаты:** Студенттерге мейіргер ісіндегі зерттеуді жоспарлаудың әдебиетімен таныстыру.

3. **Дәріс тезистері:**

- Әдебиеттің түрлері.
- Электронды әдебиет.

Әдебиеттерге шолу - жоспарланған зерттеу тақырыбы бойынша орыс және шетел авторлардың жарияланған жұмыстарды зерттеу. Мәліметтерді іздеу кезінде бірнеше критерилерді есте сақтау қажет. Мәлімет тақырыпқа сай болуы қажет. Дәлелденген ақпарат болуы қажет. Өзекті ақпарат болуы қажет. Әр түрлі мәлімет көздері, мәліметтер типтерін анықтау қажет. Интернет көзі тақырыпқа сай кітаптар немесе электронды кітаптар. Ғылыми статьялар. Ғылыми конференция мәліметтері әдебиетке шолудағы негізгі ұсынымда негізгі әдебиеттер іздеу (библиографиялық іздеу) зерттеу проблемасы бойынша әдебиеттерді таңдау, логика және ретпен іріктеу таңдаған зерттеу тақырыбы ерекшелігімен анықталады. Зерттеу тиімділігі әдебиет көлемі мен сапасына байланысты. Ең алдымен, ұсынылған әдебиеттер таңдаған кезде, ауқымды ақпарат көзін таңдау қажет. Соның ішінде зерттеу жұмысы беделді авторлардың ақпарат көздеріне сүйенуі қажет. Осы ғылыми зерттеудегі сілтемелердегі ақпарат көздерін өз тақырыбына байланысты таңдау қажет.

Әрі қарай тар арнайы мәліметтер-баспалардағы ғылыми мақалалардан іздеу.

Кейбір мәліметтер мақалардан, журналдардан, анықтамалық кітапшалардан және интернет көздерінен жинақталады.

Әдебиет шолу жоспарын құру.

Зерттеу тәртібі көрсетілуі тиіс, онда әдеби көздері шолуында әдеби бас жоспары өзектілігі көрсету, ұсынылатын болады. Ол қолда бар әдебиеттерді пайдалана отырып, шынайы, нақты

болуы тиіс. Қосымша әдебиеттерді жинау, таңдалған тақырыпқа байланысты әдебиеттерді меңгеру. Таңдалған тақырып бойынша әдебиет зерттеу. Таңдалған тақырып бойынша неғұрлым көп әдебиеттерді меңгеру. Әдебиеттерді жинақтау барысында ақпараттарды өз сөзіңізбен, терминдерге сүйене отырып жазыңыз, және алынған мәліметтерді анализдеңіз.

Әдебиеттерге шолуды жазу үшін ең беделді ақпарат көздерінен соның ішінде зерттеулерден алу.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы	№72/11 ()	
Дәріс кешені	12 беттің 5 беті	

Мәтінде түсініктемелерді көрсету. Мәтінде түсініктемелер тік жақшаға номері қойылып бірден жазылады немесе барлық сілтемелер зерттеу жұмысының соңында жазылады. Мәтіндегі сілтемелер ГОСТ 7.05- 2008 сәйкес жазылады.

Қорытындылай келе, әдебиет талдау нәтижелерін қорытындылады, ұсынылған зерттеудің мақсаты болып табылады. Мәтіндегі сілтемелер жасау мәтіндегі сілтемелер бірден көзі саны үтірлермен (бет диапазоны) бөлінген әдебиет және бет санын тізімінде, көрсетілген мәтін, ескертулер кейін де шаршы жақшада болып табылады; Ескерту түрінде, бет өрісі төменгі жағында орналастырылған, не. Мәтіндегі сілтемелер ГОСТ 7.05-2008 сәйкес жүргізіледі.

әдебиеттер тізімінен (библиография) дайындау және орындау.

Әдебиет тізімін құру.

Библиография құру кезінде зерттеуді оқыған адам ондағы көрсетілген әдебиеттер тізімі бойынша мәліметті тез тауып алуына ыңғайлы болуын ескеру қажет. Сол үшін мәлімет барынша толық көрсетілуі тиіс. Бұл жұмыстың бір жетістігі болып табылады. Әдебиеттер тізімі мынадай талаптарға сәйкес болуы тиіс.

Әдебиеттер тізімі автордың аты (немесе дереккөздерінің атаулары) бойынша әліпби ретімен, әдебиет (монографиялар, журнал мақалалары, өнер табыстардың сипаттамалары, каталогтар және т.б.. Р.) пайдаланылаған ақпараттардың барлығын қамтуы тиіс. Негізгі әдебиеттер тізімінде жұмысқа тікелей қатысы бар және оған қолданылған ақпарат көздерін қамтуы тиіс. Кітап жазған кезде: Автордың аты мен тегі кітап атауы баспа орны, кітап беті көрсетілуі тиіс. Баспа орны ешқандай қысқартусыз толық көрсетіледі (мысалы: Москва, Ленинград - Ленинград, Санкт-Петербург Мәскеу Санкт-Петербург). шет тілдегі ақпарат көздерін пайдаланған кезде оларды әліпби бойынша орыс дереккөздерінен кейін жазылады. Мақалалар жазған кезде. Мақаланың авторы мен оның тегі, мақала аты, баспаның атауы, сирия номері, баспа орны, шығарылған жылы және мақала шығарылған беті көрсетілуі тиіс.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд.

5. Әдебиеттер: Соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтар (кері байланыс):

1. Әдебиетке шолу.
2. Мейіргер ісіндегі зерттеуді жоспарлаудың әдебиетімен таныстыру.
3. Әдебиетке шолудың түрлері.

№3 дәріс

1. Тақырыбы: Мейіргер ісіндегі зерттеулер.

2. Дәріс Мақсаты: Студенттерді мейіргер ісіндегі зерттеулерді үйрету.

3. Дәріс тезистері:

- Мейіргер ісіндегі зерттеулер .
- Мейіргер ісіндегі зерттеулердің түрлері.

Мейіргер ісіндегі зерттеулер бұл: Мейіргерлік зерттеулер-бұл пациенттерге көмекті жақсарту немесе проблемалық жағдайларды шешу үшін жаңа ақпарат алуға тырысатын мейіргерлер жүргізетін клиникалық процесі. -Пациенттерге, отбасыларға және қауымдастықтарға пайдасын тигізу мақсатында білімді жетілдіреді және дамытады. Мейіргер ісі үшін қызығушылық тудыратын денсаулықтың барлық қырларын қамтиды. Денсаулықты нығайту, аурудың алдын алу, барлық жастағы адамдарға күтім жасайды. Мейіргерлік практиканы қолдайтын дәлелді ақпаратпен қамтамасыз етеді. Дәлелді мейіргерлік зерттеу басқа мамандардың ең үздік клиникалық дәлелді зерттеулеріне сүйене отырып, тәжірибе негізінде дәлелді шешім қабылдауды қарастырады. Яғни мейіргер

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені	№72/11 () 12 беттің 6 беті	

зерттеу жүргізу үшін дәлелді зерттеуге негізделген ақпарат көздеріне сүйенуі керек. 1996 ж. Ұлыбританияның жалпы тәжірибелік мейіргерлері арасында жүргізілген сұрастыру бойынша, олардың 80% клиникалық шешімді дәлелді медицина тәсілдеріне сүйене отырып қабылдайтыны анықталды. Украина Харьков қаласында жасалған әдістемелік нұсқамада жыл сайын әлемде медициналық-биологиялық бейіндегі 2 млн-ға жуық мақалалар жарияланып отыратындығы айтылады (жылына 2 есе көп). Бұл ретке жарияланған ақпараттардың көп болып артуы, оларды дәлелді ақпарат көздері екендігіне күмән тудырады. Яғни, бүгінде әлемдегі баспасөзден шығатын материалдардың тек 5%-ы ғана дәлелді ақпарат болып табылады. Сондықтан мейіргер зерттеуге қажетті дәлелді ақпарат көздерін тиімді пайдалана білуі тиіс. Ол мейіргерлік тәжірибенің сапасының артуына әсер етеді. Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулер кез келген басқа ғылыми пән сияқты кәсіби қызметті жүзеге асыруға мүмкіндік беретін нақты ғылыми дәлелді ақпараттарды алу әдісі болып табылады. Сондықтан осы тақырып өзекті болып табылады.

ЗЕРТТЕУДІҢ КЕЗЕҢДЕРІ: Ғылыми зерттеуді жоспарлауда және ұйымдастыруда өзара байланыста болатын негізгі 3 кезең ұсынылады:

зерттеудің тақырыбын дәлелдеу;

зерттеудің бағдарламасы;

зерттеудің тәртібі.

Бақылап зерттеу – заттар мен құбылыстарды мақсатты зерттеу, мағлұматтарды іріктеп жинау, көзбен көргенді сезім мүшелерімен қабылдау және санада бұл ақпаратқа талдау жасау; зерттеу объектісінің сыртқы жақтары, қасиеттері мен белгілері туралы мәлімет алу. тікелей бақылап – зерттеу, мұғалім-зерттеуші оқу-тәрбие жұмысының тікелей басшысы, сонымен қатар ол тікелей куәгер бола тұра бейтарап адам. Зерттеушімен бірге және оның бағдарламасы бойынша жұмыс істейтін өкілдер арқылы жүзеге асады.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд.

5. Әдебиеттер: Соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтар (кері байланыс):

1. Мейіргерлік зерттеу дегеніміз?
2. Мейіргерлік зерттеудің кезеңдері қандай?
3. Зерттеудің бағдарламасын қалай түсінесіз ?

№4 дәріс

Тақырыбы: Мейіргер ісіндегі деректерді жинау және талдау.

Мақсаты: Мейіргер ісіндегі деректерді жинау және талдауды толық қамту.

Дәріс тезистері:

- Мейіргер ісіндегі деректерді жинау.
- Мейіргер ісіндегі деректерді талдау.

Мейіргер білім мен шеберлігі бар, күтім процесіне жауапты, мейірімділік көрсете білетін маман болып саналады. Мейіргер — емделушіге толық күтім қамтамасыз ету үшін өзінің кәсіби психологиялық және рухани қасиеттерін дамытқан, бірегей қоғамның белсенді тұлғасы. Қоғам мен емделушілердің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін, денсаулықты сақтау үшін мейіргер жұмысын жалғыз және басқа да денсаулық сақтау саласындағы кәсіби жұмыскерлермен бірге атқара береді. Медицина ғылымының өсіп-өркендеуіне байланысты денсаулық сақтау саласындағы медицина мейіргерлерінің рөлі артып келеді. Мейіргер мамандығының пайда болуы ағылшын қызы Флоренс Найтингельге байланысты. 1860 жылдың 24 маусымы — мейіргер ісі тарихындағы атақты күн. Бұл күні Лондонда Қасиетті Томас госпиталінде Флоренс Найтингельдің басшылығымен қайырымдылық мектебі ашылды. Осы мектепті бітіруші қыздар мен әйелдер тиянақты

ÖNTÜSTİK-QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені	№72/11 () 12 беттің 7 беті	

түрде ғылыми дайындықтан өтіп шығатын. Флоренс Найтингейль қоғам алдында ең бірінші болып мейіргер жұмысының мерейін көтерді. Ол ауруларды күтуге арнайы дайындық керек екенін жұртшылыққа дәлелдеп, сол кезден бастап мейіргер ісінің негізі қаланды. Соңғы кезде мейірбикенің функциясына көзқарастар өзгеруде. Егер бұрын акцент науқастарды күтуге бағытталса, қазіргі таңда мейірбикелер басқа мамандармен бірге басты міндеті ретінде денсаулықты сақтау, ауруды алдын алу, адамдардың индивидуалды мүмкіндіктеріне сәйкес барынша тәуелсіздігін қамтамасыз етуді жатқызады. Англияда белгілі бір аурулармен (қант диабеті, бронх демікпесі) ауыратын пациенттерге көмек көрсететін арнайы мамандандырылған мейіргерлер жалпы тәжірибедегі дәрігерлердің күнделікті қызметін — пациенттерді бақылау, оқыту сияқты амбулаторлық қабылдау жүргізуді, басқа медициналық және әлеуметтік қызмет көрсететін қызметкерлердің біліктілігін арттыруға бағытталған білім беру жұмыстарын атқара алады. Көптеген дамыған елдерде мейіргер ісін дамыту мақсатында АҚШ-та және Германияда мейіргерлер көп жағдайларда біріншілік тексерулерді жүргізіп, пациентке арнайы медициналық көмек көрсететін мамандарға бағыт береді. Дамыған Еуропа елдерінде жалпы практикадағы дәрігерлер пациенттерді үйде қарауға бармайды, сирек жағдайларды қоспағанда арнайы мамандандырылған мейіргерлер осы қызмет көрсетуді жүргізеді. Финляндияда халықаралық тәжірибе негізінде мейіргерлерді дайындауды қарастырайық. Фин білім беру жүйесі мейіргерлерді дайындауда әлемдегі ең үздік болып бағаланады. Мейіргер мамандығы Финляндияда зор құрметке ие. Мейіргерлер ауқымды алдын алу жұмыстарын жүргізеді. Айта кететін болсақ, пациенттерге және оның отбасы мүшелеріне кеңес беру, кейбір медикаментозды терапияда рецептерді жазу сияқты жұмыстарды жүргізеді. Емханаға алғашқы тексерілуге келгенде пациент алдымен мейіргерлермен ақылдасады. Мейіргер пациенттің жағдайын бағалап, қажетті тексерілулерді тағайындайды, және тиісті маманға жібереді. Орта медицина қызметкерінің міндетіне өз жұмысын жетілдіру, әлеуметтік қамтамасыз ету және денсаулық сақтау саласындағы басқа да мамандармен бірге әрекет ету, сонымен қатар көптеген пікір таластарға қатысып, жалпыға маңызды шешімдерді қабылдай білу кіреді.

Қазіргі жаңа үлгідегі мейіргерлер мына рөлдерді атқарады:

- емделушінің күтімін ұйымдастырушы;
- емделушінің күтімін орындаушы;
- емделушінің ықыласын қорғаушы (адвокат);
- педагог (консультант);
- зерттеуші;
- лидер (көшбасшы);
- медициналық бригаданың белсенді мүшесі

Әлемдік мейіргерлік ұйымдарға тоқталатын болсақ: Біріккен Ұлттар Ұйымында денсаулық сақтау мәселелерімен айналысатын ең ірі мекеме /ВОЗ/-ДДСҰ/ "Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы" болып саналады. "Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы" 1945 жылы қаңтар айында құрылған. Ол әртүрлі аурулармен күресуде үлкен жұмыс жүргізеді, медицина ғылымымен айналысады, журнал, бюллетеньдер шығарады, сонымен бірге, "Мейіргер мамандығына" қатысты сұрақтарды шешеді.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд.

5. Әдебиеттер: Соңғы бетті қараңыз.

6.Бақылау сұрақтар (кері байланыс):

1. Мейіргер ісіндегі деректерді жинау?
2. Мейіргер ісіндегі деректерді талдау?
3. Мейіргер ісіндегі талдау мен жинаудың айырмашылығы қандай?

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені	№72/11 () 12 беттің 8 беті	

№5 дәріс

1.Тақырыбы: Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу әдістері.

2.Мақсаты: Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу әдістерін толық қамту.

3.Дәріс тезистері:

Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу әдістері.

Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу әдістері мен түрлері.

Мейіргер ісі саласындағы зерттеулер шынайы, ғылыми негізделген деректерді алу әдісі. Біз өз кәсіби қызметімізді осы әдіспен жоғары деңгейде дамыта аламыз. Егер біздің мамандық бойынша ғылыми зерттеулер жүргізілмесе, біз қойылған мақсатқа қол жеткізе алмаймыз, мәселелерді шеше алмаймыз және мейіргер ісін дамыту маңыздылығы туралы түсінік қалыптастыра алмаймыз. Қазақстандағы мейіргер ісіндегі зерттеу тақырыбы бойынша ұсыныстар Delphi study арқылы 2019 жылы анықталды. Барлығы 168 қазақстандық денсаулық сақтау маманы біздің қызметіміздің әр түрлі салаларын ұсынған сұрақтарға жауап берді. Жүргізілген зерттеу негізінде бірнеше маңызды бағыттар анықталды:

1. Ауыр жағдайдағы науқастарға шұғыл медициналық көмек көрсету.
2. Жүрек қан-тамыр аурулары кезіндегі науқастарға күтім.
- 3.Онкологиялық мейіргер міндеттерін қарастыру.
4. Кадрлық ресурстарды тиімді пайдалануға оқыту.
5. Мейіргер ісіне жаңа технологияларды енгізу.

Респонденттердің көпшілігі Қазақстанда бұл бағыттар жедел зерттеуді қажет етеді деп санайды. Респонденттердің жартысынан астамы мейіргерлердің білімін шұғыл зерттеуге арналған тақырып ретінде бағалады. Сонымен қатар, респонденттердің үштен екісі екі жыл бойы мейіргер ісінің сапасын арттыру, кәсіби даму, денсаулықты нығайту және аурулардың алдын алу мәселелері мейіргерлік қызмет саласындағы зерттеулер аясында зерттелетін тақырып болып табылады деген пікір білдірді. ProInCa жобасының мақсаттарының бірі медициналық университеттерде ғылыми зерттеулер бағдарламасын дамыту болып табылады. Мейіргерлік қызметте жүргізілетін ғылыми зерттеулер- бұл білім беру саласына қатысты клиникалық, басқарушылық мәселелерді анықтауға болатын бір жүйелі процесс. Соңғы жылдары Қазақстанның медициналық жоғары оқу орындарында студенттердің мейіргер ісіндегі бакалавр және магистратура деңгейінде жүзеге асырылды. Мейіргер ісіндегі студенттік зерттеу тақырыптарының арасында Қазақстандағы мейіргерлік істің ағымдағы дамуы, алғашқы медициналық санитарлық көмек деңгейінде мейіргерлердің міндеттерін анықтау, оңалту кезеңіндегі мейіргерлік іс, сондай-ақ пациенттерді өзіне-өзі қызмет көрсетуге қолдау көрсету және оқыту сияқты өзекті бағыттар бар. Олар проблемалық жағдайларды шешу үшін жаңа ақпарат алуға тырысады. Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулер жүргізудің басты мақсаты, әрине, оның дамуы, теориялық және клиникалық сапасын арттыру. Мейіргер көрсететін күтім барынша жоғары нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз ету үшін қазіргі замандағы білімдер мен ғылыми зерттеулерге негізделуі тиіс. Мейіргер зерттеулерінде құрылған берік дәлелі бар жаңа білім базасын жасайды. Мейіргерлер ғылыми зерттеулер арқылы кәсіби білімді дамытуға өз үлесін қосуға жауапты. "Зерттеу сауаттылығы" немесе "зерттеу хабардарлығы" термині мейіргерлердің зерттеулері XXI ғасырда болуы керек деген мағынада көптеген зерттеушілермен қолданылады. Мейіргерлердің сыни ойлау қабілеттілігі, аналитикалық және критикалық дағдыларға ие болуы, зерттеулер мен дәлелдемелерге қол жеткізу процестерін сыни түсінуге ие болуына ықпал етеді. Зерттеуге байланысты этикалық мәселелер туралы хабардар болуы бар зерттеуді сынай білу, бағалау

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені	№72/11 () 12 беттің 9 беті	

және дәлелдемелердің басқа да түрлерін білу керек. Осы дағдыларға және "зерттеу әдебиетіне" ие бола отырып, мейіргер өзінің практикалық қызметінде дәлелдемелердің нақты түрлерін пайдаланудың орындылығын бағалай білуі тиіс. Флоренс Найтингейл жиі бірінші мейіргер – зерттеуші ретінде қарастырылады. Оның зерттеулері 1850-ші жылдары Қырым соғысы кезінде сарбаздардың аурушандығы мен өлім - жітіміне шоғырланған. Найтингейл тәжірибеде "зерттеу" сұрақтарын анықтап, осы мәселелерге жауап табуға тырысу үшін деректерді жүйелі түрде жинауды қолға алды. Оның "зерттеуі" ауру адамдар үшін, қоршаған ортадағы өзгерістер, оның ішінде тазалық, желдету, таза су және дұрыс тамақтануның маңыздылығын атап айтып кетті. Ол 1959 жылы зерттеу пікірталас тобымен, мейіргер зерттеушілері үшін алғашқы өзін-өзі көмек көрсету тобын құрды. Бұл бүгін де жалғасып жатқан мейіргер ісі колледжінің зерттеу қоғамы болуда жалғасты. Мейіргер ісі саласындағы зерттеулердің өсуі баяу болса да, ол дамуды жалғастырады және практикамен, саясатпен, білім берумен және басқарумен байланысты кең ауқымға ие болды. Оған, мысалы, мейіргерлік күтім тиімділігі туралы зерттеулер, медициналық көмек көрсетудің жаңа түрлерін әзірлеу және бағалау, мейіргерлік істің теориялары мен тұжырымдамаларын кеңейту, саясаттың тәжірибеге әсері, мейіргерлік персоналды оқытудың жаңа ролі мен жаңа тәсілдері кіреді.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд.

5. Әдебиеттер: Соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтар (кері байланыс):

1. Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу әдістері?
2. Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу түрлері?
3. Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеу дегеніміз?

№6 дәріс

1.Тақырыбы: Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулердің түрлері. Зерттеу нәтижелерін бағалау.

2.Мақсаты: Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулердің түрлерін үйрету .

3.Дәріс тезистері:

- Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулердің түрлері.
- Ғылыми зерттеудің нәтижесін бағалау.
- Мейіргер ісіндегі ғылыми зерттеулердің түрлері.
- Зерттеу нәтижелерін бағалау

Дәлелді мейіргерлік зерттеу басқа мамандардың ең үздік клиникалық дәлелді зерттеулеріне сүйене отырып, тәжірибе негізінде дәлелді шешім қабылдауды қарастырады. Яғни мейіргер зерттеу жүргізу үшін дәлелді зерттеуге негізделген ақпарат көздеріне сүйенуі керек. Әрине, дәлелдемелерді іздеу ісіндегі тиімді көмекші электронды деректер базасы (ДБ) болып табылады. Алайда, қазіргі таңда биомедициналық журналдарда жарияланымдардың саны бүгінгі күні 15 млн болып отыр. Fokin V.A 2002 ж. анықтамасы бойынша медициналық шаралардың барлығы тек 15 % жағдайында ғана ғылыми дәлелдерге сүйене отырып жасалған. 1/3 жағдайда біздің емдеу процедураларымыздың нәтижелігі дәлелденбеген, осыған қарамастан біз оларды қолданамыз. 1/3 жағдайда нәтижелілігі дәлелденген, бірақ біз оларды клиникалық тәжірибеде қолданбайды делінген. Әлемде медициналық мақалалардың 80% ағылшын тілінде жарияланады. 1996 ж. Ұлыбританияның жалпы тәжірибелік мейіргерлері арасында жүргізілген сұрастыру бойынша, олардың 80% клиникалық шешімді дәлелді медицина тәсілдеріне сүйене отырып қабылдайтыны анықталды. Украина Харьков қаласында

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИАСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы	№72/11 ()	
Дәріс кешені	12 беттің 10 беті	

жасалған әдістемелік нұсқамада жыл сайын әлемде медициналық-биологиялық бейіндегі 2 млн-ға жуық мақалалар жарияланып отыратындығы айтылады (жылына 2 есе көп). Бұл ретке жарияланған ақпараттарды көп болып артуы, оларды дәлелді ақпарат көздері екендігіне күмән тудырады. Яғни, бүгінде әлемдегі баспасөзден шығатын материалдардың тек 5%-ы ғана дәлелді ақпарат болып табылады. Сондықтан мейіргер зерттеуге қажетті дәлелді ақпарат көздерін тиімді пайдалана білуі тиіс. Ол мейіргерлік тәжірибенің сапасының артуына әсер етеді. Мейіргерге ісіндегі ғылыми зерттеулер кез келген басқа ғылыми пән сияқты кәсіби қызметті жүзеге асыруға мүмкіндік беретін нақты ғылыми дәлелді ақпараттарды алу әдісі болып табылады. Зерттеу мақсаты: Мейіргерлік зерттеуге қажетті дәлелді ақпарат көздерін жинақтау. Зерттеу жүргізу нәтижесінде жинақталған дәлелді ақпарат көздерін бағалау.

Зерттеу міндеттері:

Еуропаның ғылыми-медициналық сайттарынан (Pubmed, Cyberleninka, Stat.fi) мақалалар оқу, соның әдістеріне сүйене отырып, зерттеу жұмысын жүргізу, статистикалық ақпараттарды жинақтау, талдау. Мейіргерлік шетелдік дәлелді ақпарат көздеріне сипаттама жүргізу.

Қазақстандағы мейіргерлік зерттеуге қажетті дәлелді ақпарат көздерін табу. Мейіргерлік зерттеулер-бұл пациенттерге көмекті жақсарту және/немесе проблемалық жағдайларды шешу үшін жаңа ақпарат алуға тырысатын мейірбикелер жүргізетін клиникалық процесі. Кейбір авторлардың пікірінше (P. Buard, P. Morrison, 1990) зерттеулер мейіргерлердің қандай жұмыс атқаратынын түсіну, бағалау және талдау жолындарын білдіреді делінген. Соңғы екі онжылдықта медицинада білімнің жаңа саласы – дәлелді медицина (DM – evidence – based medicine) қалыптасты. Сөзбе-сөз аударғанда - " фактілерге негізделген медицина "немесе" медициналық практикаға ғылыми негізделген "немесе"ғылыми – дәлелді медицина" терминінің мәнін нақты көрсетеді. Сондықтан осы тақырып өзекті болып табылады.

Зерттеудің екі кең тәсілі жалпы танылады, бірақ бұл әртүрлі тәсілдер бір-біріне сәйкес келуі мүмкін. *Сандық зерттеуді* деректерді жүйелі түрде жинау мен талдауды қамтиды, сонымен қатар *сапалы зерттеу* қолданылуы мен әртүрлі эмпирикалық материалдарды жинауды қамтиды, ол «кейс-стади, жеке тәжірибе, интроспектива, өмір туралы әңгіме, сұхбат, артефакттар, мәдени мәтіндер мен өндірістер болып табылады.

Қыр соңында, *аралас әдіснамалық зерттеулер* (кейде *триангуляция* деп аталады) бір жобаның ішінде әртүрлі сапалық және сандық стратегияларды енгізу ретінде анықталды.

Түрлі зерттеу әдістерін және тәсілдерін жіктеудің басқа жолдары бар.

Психология профессоры Уэйн Уайттеннің айтуынша, «Бірде бір зерттеу әдісі барлық мақсаттар мен жағдайлар үшін өте қолайлы, зерттеулердегі әділдіктің басым бөлігі мәселені шешу әдісін таңдап, оны таңдауды қамтиды» деп болжам жасаған.

Ғылыми зерттеу әдісі - бұл объективті шындықты білу тәсілі. Әдіс – бұл әрекеттердің, тәсілдердің, операциялардың белгілі бір реттілігі. Зерттелетін объектілердің мазмұнына байланысты жаратылыстану әдістері мен әлеуметтік-гуманитарлық зерттеу әдістері ажыратылады. Зерттеу әдістері ғылым салалары бойынша да жіктеледі:

математикалық, физикалық, химиялық, биологиялық, медициналық әлеуметтік-экономикалық және т.б. Білім деңгейіне байланысты эмпирикалық, теориялық және метатеориялық деңгейлердің әдістері ажыратылады. Эмпирикалық деңгейдегі әдістерге бақылау, сипаттау, салыстыру, санау, өлшеу, сауалнама, сұхбат, тестілеу, эксперимент, модельдеу және т.б.

Теориялық деңгейдің әдістеріне аксиоматикалық, гипотетикалық, формализация, абстракция, жалпы логикалық әдістер (талдау, синтез, индукция, дедукция, аналогия) және т.б.

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені		№72/11 () 12 беттің 11 беті

Метатеориялық деңгейдің әдістері - диалектикалық, метафизикалық, герменевтикалық және т.б.

Жалпы және қолдану дәрежесіне қарай әдістер бөлінеді:

1) барлық ғылымдарда және білімнің барлық кезеңдерінде әрекет ететін әмбебап (философиялық);

2) гуманитарлық, жаратылыстану-техникалық ғылымдарда қолдануға болатын жалпы ғылыми;

3) жеке - байланысты ғылымдар үшін;

4) арнайы - нақты ғылым үшін, ғылыми білім саласы.«Әдіс» ұғымы мен ғылыми зерттеудің «техника», «процедура» және «әдіснамасы» ұғымдарын ажырата білу қажет. Зерттеу техникасы деп белгілі бір әдісті қолданудың арнайы әдістемелерінің жиынтығы түсініледі.Зерттеу процедурасы деп белгілі бір әрекеттер тізбегі, зерттеуді ұйымдастыру тәсілі түсініледі.

Техника дегеніміз - танымның әдістері мен тәсілдерінің жиынтығы. Кез-келген ғылыми зерттеу белгілі бір ережелер бойынша белгілі бір әдістермен жүзеге асырылады. Осы техникалар, әдістер мен ережелер жүйесі туралы ілімді әдіснамалық деп атайды. Әдебиеттегі «әдіснама» ұғымы екі мағынада қолданылады:

1) кез-келген қызмет саласында қолданылатын әдістер жиынтығы (ғылым, саясат және т.б.);

2) ғылыми таным әдісі туралы оқыту.

Әр ғылымның өзіндік әдіснамасы бар. Әдіснаманың келесі деңгейлері бар:

1. Барлық ғылымдарға қатысты әмбебап және мазмұны білімнің философиялық және жалпы ғылыми әдістерін қамтитын жалпы әдіснама.

2. Танымның философиялық, жалпы ғылыми және жеке әдістерімен қалыптасатын туыстас ғылымдар тобына арналған жеке зерттеу әдіснамасы.

3. Мазмұны танымның философиялық, жалпы ғылыми, жеке және арнайы әдістерін қамтитын белгілі бір ғылымды ғылыми зерттеу әдіснамасы.

Танымның жалпы әдістерін үш топқа бөлуге болады:

1) эмпирикалық зерттеу әдістері;

2) эмпирикалық және теориялық деңгейде қолданылатын әдістер;

3) теориялық зерттеу әдістері.

Алайда, осы әдістер топтарының арасындағы шекаралар шамамен анықталған.

Зерттеудің эмпирикалық әдістері. Бақылау - бұл объектіні жүйелі, мақсатты қабылдау.

Жемісті болу үшін бақылау келесі талаптарға сай болуы керек:

1) қасақаналық (қадағалау нақты, нақты белгіленген міндет үшін жүргізіледі);

2) ұқыптылық (бақылау тапсырмаларына сәйкес жасалған жоспарға сәйкес жүзеге асырылады);

3) мақсаттылық (құбылыстың қызықты жақтары ғана байқалады);

4) белсенділік (бақылаушы құбылыстың қажетті объектілерін, ерекшеліктерін белсенді іздейді);

5) жүйелілік (бақылау үздіксіз немесе белгілі бір жүйеге сәйкес жүзеге асырылады).

Бақылау таным әдісі ретінде эмпирикалық тұжырымдар жиынтығы түрінде алғашқы ақпаратты алуға мүмкіндік береді.

Эмпирикалық жиынтық ғылыми зерттеудің бастапқы объектілері болып табылатын шындық объектілерінің алғашқы схематизациясын қамтамасыз етеді.

Салыстыру дегеніміз - бұл заттар мен шындық құбылыстары арасындағы ұқсастықтарды немесе айырмашылықтарды белгілеу, сонымен қатар екі немесе одан да көп объектілерге тән ортақ қасиет табу. Егер келесі талаптар орындалса, салыстыру әдісі жемісті болады:

ОҢТҮСТІК-ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Мейіргер ісі-1» кафедрасы Дәріс кешені	№72/11 () 12 беттің 12 беті	

1) белгілі бір объективті жалпылық болуы мүмкін құбылыстарды ғана салыстыруға болады;

2) салыстыру ең маңызды (нақты тапсырма тұрғысынан) белгілеріне сәйкес жүргізілуі керек. Әр түрлі объектілерді немесе құбылыстарды кейбір үшінші объектімен (стандарт) салыстыру арқылы тікелей немесе жанама түрде салыстыруға болады.

4. Көрнекі материалдар: 15-20 слайд.

5. Әдебиеттер: Соңғы бетті қараңыз.

6. Бақылау сұрақтар (кері байланыс):

1. Зерттеу нәтижелерін бағалау?

2. Мейіргер ісі дегеніміз не?

3. Ғылыми зерттеу әдісі?

7. Әдебиет:

Негізгі әдебиеттер:

1. Мейіргер ісіндегі зерттеулерді жоспарлау және жүргізу принциптері [Мәтін]: оқу құралы / Г. Ә. Дербісалина [т. б.]. - Қарағанды : АҚНҰР, 2020. - 150 б.

2. Принципы планирования и проведения исследований в сестринском деле [Текст]: учебное пособие / Г. А. Дербісалина [и др.]. - Караганда : АҚНҰР, 2020. - 196 с.

3. Қаныбеков, А. Емшара және таңу бөлмелерінің мейірбикелерінің іс - әрекеттері [Мәтін]: оқулық / А. Қаныбеков, А. Қаныбекова. - Алматы: Эверо, 2017. - 200 бет.

4. Қаныбеков, А. Медбикеге арналған нұсқаулар [Мәтін]: оқулық / А. Қаныбеков, Е. Г. Жахметов, А. Қаныбекова. - ; ҚР ДСМ РЦИТМОН жұмыс комиссиясы бекіткен. - Алматы: Эверо, 2014. - 428 бет. ил. - (Медицина для вас).

Қосымша әдебиеттер

1. Қаныбеков, А. Медбикелердің іс - әрекеттері. 1- бөлім [Мәтін] : оқулық бағдарлама / А. Қаныбеков. - Алматы : Эверо, 2016. - 228 бет.

2. Қаныбеков, А. Медбикелердің іс – әрекеттері. 2-бөлім: оқулық бағдарлама / А. Қаныбеков. – Алматы: Эверо, 2016. – 260 бет.

3. Қаныбеков, А. Медбикенің іс-әрекеттері: оқулық бағдарлама / А. Қаныбеков. - ; ҚР ДСМ РЦИТМОН басп. ұсынған. – Алматы: Эверо, 2014. – 476 бет.

8.Бағдарламалық қамтамасыз ету және Интернет-ресурстар:

1. Дербісалина Г.Ә., Жүнісова Д.К., Землянская Н.С.,

2. Бекбергенова Ж.Б., Үмбетжанова А.Т., Нұрғалиева Н.Қ.

3. МЕЙІРГЕР ІСІНДЕГІ ЗЕРТТЕУЛЕРДІ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ЖҮРГІЗУ ПРИНЦИПТЕРІ Оқу құралы Қарағанды, 2020 <https://aknurpress.kz/reader/web/2330>